

Kitörés a földrajz és a világjárvány fogságából – az izraeli innovációs ökoszisztéma jó gyakorlatai

Szolnoki Szabolcs

Összefoglaló

A modern, független Izrael állam 2021-ben különleges körülmények között ünnepelte kikiáltásának hetvenharmadik évfordulóját, küzdve a koronavírus-járvány ellen. Az ország imázsa tudatosan szervezett munkával jelentősen javult az elmúlt évtizedben, ezen a COVID-19 nyomás nem rontott. Ráadásul a visszaesés helyett a gazdaság és a nemzetközi hírnév is megerősödött. A gazdaságot és az országmárkát tovább erősítette a gyors és nagyszabású oltási kampány, valamint számos új izraeli találmány és egyedi járványkezelési módszer. Manapság sokan úgy gondolnak Izraelre, mint az innováció, a kockázati tőkebefektetések fellelőjére és a kiemelkedő kutatók hazájára. Az országot nem hívták mindig Startup Nationnek, újabban pedig „VacciNationnek”. A változás tudatos munka eredménye, ami egyrészt a gazdasági szerkezet valódi sikereinek, másrészt az irányított pozicionálásnak és országmárkázási tevékenységnek köszönhető. A szerző célja, hogy bevált izraeli jó gyakorlatokat mutasson be a döntéshozóknak és az országmárkával foglalkozó szakembereknek. A tanulmány arra keresi a választ, hogyan tágította Izrael az őt körülvevő földrajzi burkot, és milyen folyamatok szükségesek ahhoz, hogy ma már sokan ne puszkaporos hordóknak és az arab-izraeli konfliktus színhelyének tekintsék az országot, hanem életteli metropoliszokra, innovatív vállalkozásokra, milliárdos tőkebefektetésekre gondoljanak.

Bevezető

Magyarország innovációs ökoszisztémájának fejlesztésének legfőbb célja egy okosabb, élhetőbb és hatékonyabb állam megteremtése. Eszköze olyan innovatív projektek generálása és felkarolása, amelyekről a jólét és életminőség javítása mellett kimutatható gazdasági és környezeti előnyök egyaránt is remélhetők. A kialakult gyakorlatokon történő változtatás, illetve a folyamatos alkalmazkodás kulcsa az innováció, ezért a jobb, gazdagabb, hatékonyabb és fenntarthatóbb élet megteremtésében kiemelt szereppel bírnak a startup vállalkozások és a kutatás-fejlesztés egyéni és intézményi szereplői. Ahhoz, hogy valóban releváns javaslatok születhessenek, fontos, de nem elégséges a nemzetközi legjobb gyakorlatok megismerése. Ezek mélyreható elemzése nélkül a külföldi példák könnyen a tegnap jó gyakorlataivá válhatnak és nehéz megtalálni kompatibilitásukat. Jelen tanulmány Izrael példáján keresztül mutatja be egy sajátos geopolitikai és geoökonómiai helyzetben lévő ország kitörését a földrajz – és aktuálisan a COVID-19 világjárvány fogságából.

A modern, önálló Izrael állam 2021-ben sajátos körülmények között, a koronavírus világjárvánnyal küzdve ünnepelte kikiáltásának hetvenharmadik évfordulóját. Az ország imázsa tudatosan szervezett munka révén az elmúlt évtizedben jelentősen javult, és a COVID-19 okozta nyomás sem rontott ezen. Sőt, megrogyás helyett ütésre keményedett. A gazdaság és a pozitív nemzetközi megítélés tovább erősödött a gyors és nagyarányú áttöltöttségnek és a számtalan, a járványkezeléshez kapcsolódó új izraeli találmánynak és kifejlesztett eljárásnak köszönhetően. Mára sokak számára Izraelről az innováció, a kockázati-tőkebefektetések fellelőjére és a kiemelkedő kutatók és kutatóhelyek hazája jut eszébe – vagy legalábbis ez is eszébe jut. Az országot nem hívták mindig „Startup Nation”-nek, a közelmúltban pedig

„VacciNation”-nek. A változás tudatos munka eredménye, ami egyrészt a gazdasági szerkezet valódi sikereinek, másodrészt pedig irányított pozicionálásnak, országmárka tevékenységnek köszönhető. Tanulmányunk arra keresi a választ, hogy Izrael miként feszítette ki az őt körülvevő földrajzi burkot és milyen folyamatokkal érte el, hogy sokan már nem puskaporoshordót és az arab-izraeli konfliktust, hanem vibráló, színes, gazdag metropoliszokat, innovatív vállalkozások bölcsőjét, dollármilliárdos tőkebefektetéseket és világmegváltó szabadalmakat látnak, ha Izraelre gondolnak?

Izrael alapvető jellemzői, legfontosabb sajátosságai

Izrael társadalomföldrajza dióhéjban

Ahhoz, hogy megértsük, merre tart Izrael, és mit szeretne, hogy gondoljon róla a világ, elengedhetetlen legalább röviden áttekintenünk főbb adottságait. Államformája köztársaság, államfője Jichák Hercog, miniszterelnöke Naftali Benet. Területe 20.770 négyzetkilométer, azaz megközelítőleg Magyarország területének 22%-a.

Gyakran ismételt kérdés Izrael kapcsán, hogy valójában Európához, Ázsiához, vagy Észak-Afrikához tartozik-e az ország? Nos, természetföldrajzi értelemben Izrael Ázsia területén fekszik, tekintve, hogy az ember alkotta határvonal Ázsia és Afrika között az egyiptomi Szezi-csatorna – lemeztektónikai szempontból azonban a kelet-afrikai hasadékvölgy, míg Európa és Ázsia határait a Boszporusz képezi.

Társadalomföldrajzi nézőpontból a hovatartozás megítélése még ennél is bonyolultabb, ellentmondásos kérdés. Az elmúlt hetven év leforgása alatt Izrael lakossága az 1948-as nyolcszázézerrel kilencmillióra nőtt (Az Izraeli Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb jelentése szerint 2018 novemberében az ország népessége 8,955 millió fő volt), illetve továbbra is növekszik, aminek egyik fő oka a folyamatos bevándorlás. Az 1948-ban elfogadott visszatérési törvény értelmében az a személy jogosult „aliyázni”, azaz Izraelbe bevándorolni, akinek legalább egy nagyszülője zsidó származású. 2015 és 2019 között a bevándorlók száma átlagosan 30 000 fő volt, de a COVID járvány közepette, 2020-ban is 19.713 személy döntött az „aliyázás” mellett. (Jewish Virtual Library, 2021)

Népesség és vallás

Az állam lakosságának 74,1%-át kitevő zsidóság valóban a világ minden tájáról érkezett: a kelet-európai haszidok mellett jelentős arányban képviselik magukat a közel-keleti szefárd vagy mizrahi zsidók, így például Marokkóból és Jemenből is érkeztek jelentős közösségek, illetve az újvilági diaszpórából is jelentős a migráció.

Az izraeli zsidóság nem alkot homogén népességet. Egyrészt a bevándorlók magukkal hozták korábbi otthonuk kulturális örökségét, másrészt a zsidó lakosság vallásilag sem egységes. Egy 2017-ben készült felmérés szerint az izraeli zsidóság 44%-a nem gyakorolja a vallását, 24% mérsékelten vallásos, 23% konzervatív vallásos, míg 9% ultraortodox. Ezek a csoportok területileg sem homogén megoszlásúak. Az országban találhatóak kimondottan világias, nyugatias, szabadelvű városok, városrészek, ahol „shabbatkor”, azaz szombat is zajlik az élet, míg néhány kilométerrel arrébb pénteken napnyugtakor minden bezár, elcsendesedik, a közúti forgalom is megszűnik.

A zsidók mellett meghatározó a lakosság 20,8%-át kitevő arabok jelenléte, akik számos nagyvárosban (például Jeruzsálem, Haifa) jelentős számban élnek, illetve az országban számos arab dominanciájú település is található (például Názáret, Tira, Kafr Quasem). Az arabok többsége szunnita, de síták és keresztények is nagy számban élnek az országban.

A lakosság 4,5%-át teszik ki az egyéb közösségek: a drúzok, nem arab keresztények, beduinok. Az országban hozzávetőleg 100 ezer, többségében Afrikából érkezett illegális bevándorló, illetve 80 ezer lelket számláló – legálisan itt tartózkodó – filippínó vendégmunkás közösség él. (Central Bureau of Statistics Israel, 2018) Az ország arculatát befolyásolja még fiatal jellege: a fertilitási ráta a fejlett országok közül Izraelben a legmagasabb: ez 3,1, azaz egy nő élete során átlagosan 3,1 gyermeket hoz a világra. Magyarországon ugyanez a szám 1,5. (Korfa, 2018)

Kultúra, szellemiség

A már Izraelben született, elsősorban izraeli identitással rendelkező zsidók kultúrája mediterránként jellemezhető, amelyet a „hüpcse” vagy „hutzpah”, azaz a büszkeség, rámenősség, öntudatosság jellemez, amely szerint, akik visszahúzódnak, azt kockáztatják, hogy lemaradnak az életben. (Senor-Singer, 2011.) Külföldiek, üzleti úton, turistaként érkezők, de a frissen bevándoroltak számára a „hüpcse” szellemiséghez való alkalmazkodás végletes. Az Izraelben gyakran ismételt mondást egy interjúban Keleti Ágnes, az immáron több, mint fél évszázada kivándorolt ötszörös olimpiai bajnok is felidézi: „itt szép lehetsz, de okos nem.” (Új Szó, 2007.)

A „hüpcse” az élet minden területén jelen van, az egészen hétköznapi, például közlekedési, vagy hivatali ügyintézési helyzetektől a vállalati kultúrán át egészen a hadsereg felépítéséig. Izrael hadseregének, az IDF-nek (Israeli Defense Forces) a leglaposabb a hierarchia-piramisa a világon. A kötelező sorkatonai szolgálat főszabály szerint zsidó származású izraeli állampolgár fiúknak 18 éves kortól 3 év, lányoknak 2 év. (Az egyéb kivételekre – származás, vallás, orvosi alkalmasság, önkéntes polgári szolgálat itt nem térünk ki.) Emiatt már egészen fiatalon elit és harcoló alakulatok tagjaként huszonevesen jelentős döntéseket hoznak, csapatot irányítanak – és nem félnek kockázatot vállalni, vagy megkérdőjelezni a felettesüket, ha az adott szituációban más megoldást tartanak célravezetőnek.

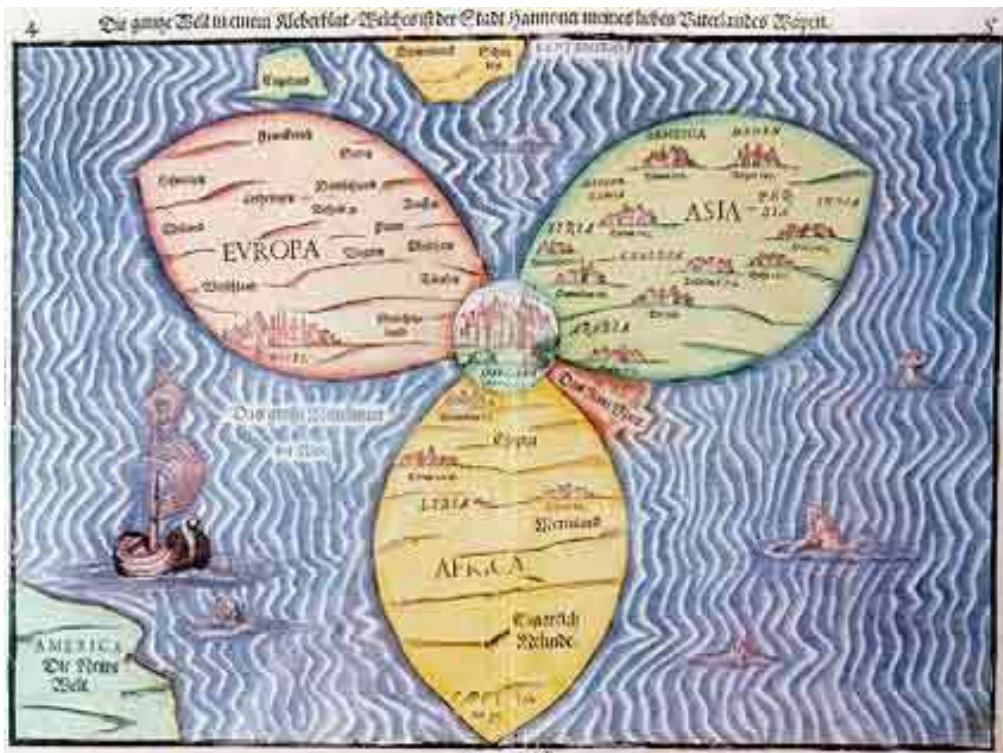
Egyesek számára felszabadító a tekintély megkérdőjelezésének lehetősége, a hierarchia elmosódása, a kérdésre kérdésfeltevéssel válaszolás, a határok feszegetése, míg másoknak teljesen befogadhatatlan, nyomasztó, és a mentalitás miatt számos emberi interakciót személyük elleni durva sértésként, támadásként érzékelnek. Azok körében, akik a második csoportba tartoznak, egyáltalán nem ritka a visszavándorlás. Nagyszámban vannak olyanok, akik nem tudnak beilleszkedni – kulturálisan, és gyakran a munkaerőpiacon sem, ahol a bevándorlást követően gyakran alacsony fizetésű pozíciókban és nem végzettségük szerinti szakmájukban kezdik meg új életüket. Ezt nehezen tudják feldolgozni, továbbá képtelenek a korábbi életszínvonal megteremtésére az országban, amelyben a megélhetési költségek világviszonylatban is a legmagasabbak közé tartoznak, különösen a legsűrűbben lakott metropolisz régiókban.

Az élet jellemzői tehát a biztonsági helyzet, az ország sziget-jellege. A Földközi-tenger és ellenséges, ill. Jordánia és Egyiptom esetében békeszerződés keretei között együttműködősemleges országok veszik körül. A hatalmas népsűrűség, nagy koncentrálttság és kevés földterület. A 20.770 négyzetkilóméter területű ország 60%-a gyéren lakott sivatag.), a „hüpcse”, a sokszor nehézkes ügyintézés és számos egyéb tényező miatt egyáltalán nem könnyű –

ugyanakkor mégis felszabadult és boldog. A feszültséget a kiváló klíma és az ország nyugati határát jelentő tengerpart mellett lazasággal, a problémákat nagyon erős életigenlő felfogással, úgynevezett „rosh gadol” gondolkodással ellensúlyozzák. (Kordova, 2012.) A kifejezést lefordítani nehéz, magyarul nagy fejet jelent, pozitív jelentést hordoz. Az ilyen ember távolabbi perspektívából, összefüggéseiben látja a világot, kezdeményező, vállalja a felelősséget, bátor, ha kockázatról van szó és amennyiben szükséges, átlépi hatáskörét és feljebbvalói utasításait.

Az Európa-Ázsia-Afrika tengelyen

Röviden összegezve tehát az állampolgárok egyvelege származását, vallását, anyanyelvét és kultúráját tekintve is rendkívül kevert. A földrajzi terület hovatartozása, amelyen ma Izrael fekszik, már évszázadokkal ezelőtt sem volt vita nélküli. Heinrich Bünting német protestáns lelképásztor és teológus 1581-ben háromlevelű lóhere alakú világtérképet rajzolt Európa, Ázsia és Afrika ábrázolásával – a középpontban Jeruzsálem, mint a három kontinens központjával. Bünting világtérképe természetesen nem földrajzi tájékoztató, sokkal inkább világnézeti iránytűként szolgált. Izrael Külügyminisztériuma napjainkban is az országot a hármak kereszteződésében fekvőként pozicionálja.

1. ábra: Bünting háromlevelű lóhere alakú világtérképe Európa, Ázsia és Afrika ábrázolásával – a középpontban Jeruzsálem, mint a három kontinens központjával

Forrás: Bünting (1581)

Modern elem a geopolitikai és geökonómiai eszköztárban: országmárka építés az innovációra, kreativitásra és tudástranszferre alapozva

A bevezetőben két elemet emeltünk ki – a tudatos gazdasági szerkezetválasztást, kialakítást, és az intenzív országmárka építést. Rátérve utóbbira, a héber „hasbará” (הַסְבָּרָה) jelentése: magyarázni. A gyakorlatban a kifejezést arra a közönségkapcsolati (public relations) erőfeszítésre értik, amely Izrael Állam nézőpontját hivatott megismertetni és politikai döntéseinek nemzetközi elfogadottságát támogatni. Ez az úgynevezett társadalmi diplomácia (public diplomacy) eszköz jelen van a kulturális diplomáciában és a tudománydiplomáciában is.

A kutatási-fejlesztési és innovációs tevékenységek túlsúlyára, és nem a feldolgozó és gyártókapacitások kiépítésére szakosodott sikeres gazdasági modell kiváló eleme a „hasbará” eszköztárának. (Friedman, 2006.) Érvényesíti a hatás-visszahatást, és nem a fizikai hatás-ellenhatás törvényei szerint, hanem egymásra ráerősítve. Azaz a valódi teljesítmény erősíti a pozitív üzenetet, a pozitív üzenet pedig visszahat, és növeli a valós teljesítményt. Néhány evidens példát említve – külföldi magas hozzáadott értékű beruházások bevonásával, multinacionális vállalatok kutatási-fejlesztési bázisainak letelepítésével, az izraeli innovatív vállalkozások és szabadalmak iránti nagyfokú általános nemzetközi érdeklődés megteremtésével, az izraeli üzletfejlesztők erős piaci validációs erejével.

Gazdasági szerkezetválasztás – kevés erőforrás, újító megoldások

Izraelben szinte minden ágazat termelékenységét és fejlődését átjárja, és előre mozdítja az innováció, a tudomány és technológia. A kormányzat legfőbb szerepe a területen deregulációs rendelkezések kidolgozása, az emberi erőforrások rendelkezésre állásához szükséges feltételek megteremtése és a high-tech szektor pénzügyi stabilitását elősegítő intézkedések elfogadása. Bár természeti adottságai nem kifejezetten kedvezők, Izraelt az egyik legfejlettebb országnak tartják a Közel-Keleten gazdasági és ipari tekintetben. Annak ellenére, hogy az ország területének mindössze egyötöde művelhető, az állam szinte teljesen önellátóvá vált: marhahúsból és gabonából szorulnak jelentősebb importra, míg a Na'an Kibucban kifejlesztett csepegtetési öntözési technológiának köszönhetően zöldség- és gyümölcsexportjuk jelentős. Izrael ásványkincsekben szegény ország. Nagy mennyiségű import nyersanyagra, energiahordozókra szorul.

A csapadékszegény éghajlat következtében a nagy mennyiségű lakossági, ipari és mezőgazdasági édesvíz felhasználás fedezésére újszerű megoldások segítségét kellett igénybe venniük. A keletkezett szennyvíz 86%-át újrahasznosítják, főként mezőgazdasági öntözésre. (Ezzel az arányszámmal Izrael toronymagasan világelső, a szennyvíz-újrahasznosítási rátája ötször magasabb, a világranglistán öt követő Spanyolországnál. Az újrahasznosított szennyvíz a mezőgazdaság víz-szükségletének 55 %-át fedezi.) Izrael a természetes édesvíz források igénybevétele mellett a tengervíz sótlánítása révén jut édesvízhez. Jelenleg öt sótlánító üzem működik, a „Sorek” elnevezésű, Tel Aviv közelében található létesítmény a legnagyobb kapacitású víz-sótlánító telep a világon, évente 151,4 milliárd literes teljesítményével. Ezen üzemek segítségével sikerült elérni, hogy a vízhiánnyal küzdő ország ivóvíz exportórrá váljon: kereskedelmi kapcsolatok keretében Jordánia számára értékesítenek vezetékes ivóvizet.

Oktatás, humán-erőforrás

Izrael felsőoktatása magas színvonalú, illetve a bevándorlók többsége is magas képzettséggel rendelkezik. Ennek köszönhetően, illetve az ország geológiai és ökonómiai sajátosságai miatt a technológia és gazdasági fejlődés komoly ütemben halad. (Csizmadia, 2016.) Izrael Állam Pénzügyminisztériuma által elvégzett tanulmány szerint erős az összefüggés a szülők

jövedelme és aközött, hogy milyen eséllyel válik valaki startup vállalkozóvá. A kutatás megvizsgálta a tanulási képességek, a szülők jövedelmének és iskolázottságának hatását arra, hogy valaki milyen eséllyel válik vállalkozóvá, és arra a következtetésre jutott, hogy a szülők jóléte fontosabb tényező, mint a jó matematika osztályzatok. (Aflalo, 2021.) Az ország 2010-től OECD-taggá vált. A világon a második a startup cégek létszámában, az USA után. Az Egyesült Államok és Kína után Izrael rendelkezik a harmadik legnagyobb számú NASDAQ-on jegyzett társasággal.

A magasan képzett munkaerő alkalmazásának arányát tekintve Izrael a negyedik helyet foglalja el a világranglistán. Izrael innovációs nagyhatalom, ebben az országban található számos vezető vállalkozás fejlesztő központja, itt a legmagasabb a világ népességszámra vetített kockázati tőke befektetési aránya, és az egy főre jutó kezdő vállalkozások száma. 2017-ben a teljes GDP 5%-át (OECD, 2020) fordította az ország K+F kiadásokra. A kutatók számára 2016-ban 1000 munkavállalóra 17,4 kutatásfejlesztési területen dolgozó jutott, amely arányszámmal magasan az első lett Izrael az OECD országok között. (Statista, 2019.) Magyarország esetében ugyanabban az évben a mutató 5,9 volt, de az EU28 átlaga is jelentősen elmaradt Izraelétől a 7,4-es értékkel.

Izrael három egyetemét (Technion, Jeruzsálemi Héber Egyetem, Tel Avivi Egyetem) a világ 200 legjobb felsőoktatási intézménye közé sorolják. A nemzetközi szinten példaértékűnek számító technológia és tudás-transzfer intézményrendszer segítségével a felsőoktatási intézményekben létrehozott tudás eredmények átadásra kerülnek az üzleti élet szereplői számára, ezzel biztosítva azok továbbfejlesztését és hasznosítását, amelynek révén a felhasználók szélesebb köréhez eljutnak. Ez azért kiemelkedően fontos, mert a tudományos előrelépést jelentő kutatások többsége az akadémiai szektorban, döntően alapkutatások keretében zajlik, amelyek tipikusan nem kapcsolódnak ipari vagy kereskedelmi célkitűzésekhez, önmagukban nem vezetnek új, a világot megváltoztató termékek vagy eljárások kidolgozásához.

Globális vállalatok születése a kockázati-tőkebefektetéseknek (is) köszönhetően

2020-ban továbbra is a kockázati-tőke-társaságok voltak az izraeli technológiai szektor fő tőkeforrásai 88%-os részedéssel.

Az izraeli kockázati-tőke-befektetések együttes összege 8,955 milliárd dollárra nőtt, amelyből mindössze 1,356 milliárd dollár származik izraeli befektetőktől. A legnagyobb számú beruházást a kiberbiztonsági szektor vonzotta, amelyet a fintech és a dolgok internete, az IoT követ. A Covid 19 járvánnyal kapcsolatos kihívások miatt az izraeli kiberbiztonsági beruházások 70%-kal megugrottak, így azok immáron a teljes globális befektetések 31% -át teszik ki. (Wyler, 2021.)

Átalakulás és kihívás – munkaerőhiány a high-tech iparban

További megfigyelhető trend, hogy az ország a korábbi „startup nation” brand-et a „scale-up nation-re” váltja át, mivel egyre több az olyan technológiai vállalkozás, amely már túljutott a kezdeti fázison és fenntartható, növekedő céggé fejlődött. Ilyenek például a Wix, a MobilEye, vagy akár a nagy múltú, gépjármű-navigáció terén piacvezető magyar-izraeli Nav’n Go – NNG. Izraelben hagyományosan nehéz munkavállalói engedélyt és vízumot kapni. A high-tech ipar nagyvállalatai a startup ökoszisztéma fejlődését ugyanakkor egyre inkább akadályozzák felszívó erejükkel, így változnak a trendek ezen a téren. Az ország munkaerőpiacának

folyamatos bővülésre van szüksége, elsősorban nagy szakértelemmel és magas képzettséggel rendelkező fiatalokra.

Izrael és Magyarország

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtér forgalmának országoként felbontott táblázatát áttekintve a 2018. július-szeptemberi időszakban 363 db Izraelbe induló és ugyanennyi Izraelből érkező kereskedelmi járatot találhatunk, míg a beutazó utasok száma 64.591 fő, a kiutazóké pedig 63.856 fő volt (KSH1, 2021.).

A Covid járvány miatti rendkívül szigorú izraeli határzár miatt ez a szám 2021 első negyedévére 7-7 járatra, illetve 458 érkező és 383 induló utasra zuhant (KSH2). Izrael a közel-keleti és észak-afrikai régióban jelentős gazdasági és kereskedelmi partnerünk. A külkereskedelmi termékforgalom folyamatosan növekvő tendenciát mutat: A behozatal 2016-ban 46,3 milliárd, 2017-ben 53,3 milliárd, 2018-ban 54 milliárd, 2019-ben 58,2 milliárd, míg 2020-ban 63,5 milliárd forint volt, a kivitel pedig 2016-ban 100,2 milliárd, 2017-ben 91,7, 2018-ban 87 milliárd, 2019-ben 109,1 milliárd, 2020-ban 115,6 milliárd forintot tett ki (KSH3). Az Eximbank 602,26 millió dollár országlimittel rendelkezik Izrael vonatkozásában. A magyar Kormány két izraeli érdekeltségű vállalattal kötött stratégiai együttműködési megállapodást (Külgazdasági és Külügyminisztérium1, TEVA, NNG). Jelenleg 89 céggel áll fenn érvényes megállapodás.

A kutatásfejlesztési és innovációs együttműködést kétállami projektalap is segíti. Azon piacorientált alkalmazott kutatásokat és kísérleti fejlesztéseket támogatja korábban egy-egy millió euróval, 2019-től pedig három-három millió euróval, amelyekben magyar-izraeli for-profit cégekből álló konzorciumok adnak be magas minőségű és üzletileg is ígéretes pályázatokat.

Az innovációs országmárkázás kialakulása és eszköztára

Izrael a hálózatok és a platformok hazája. Az országmárkázással sincsen ez másként – informális és formális rendszerekbe tagozódik az összes olyan szereplő, aki hivatás-szerűen dolgozik a „startup nemzet”, a „Silicon-wadi” pozitív nemzetközi megítélésének kialakításán. (A „Silicon-wadi” a közel-keleti Szilícium-völgyre utal, a „wadi” szó völgyet jelent.)

A Közel-Keletről és Izraelről alkotott negatív megítélésre a megoldás a márkaépítés, amelyre a megoldást a „beszélgetés témáinak kiszélesítése” jelenti. Az izraeli márka narratívái:

- Jövőépítés (Building the future)
- Vibráló sokszínűség (Vibrant diversity)
- Vállalkozói buzgalom (Entrepreneurial Zeal)

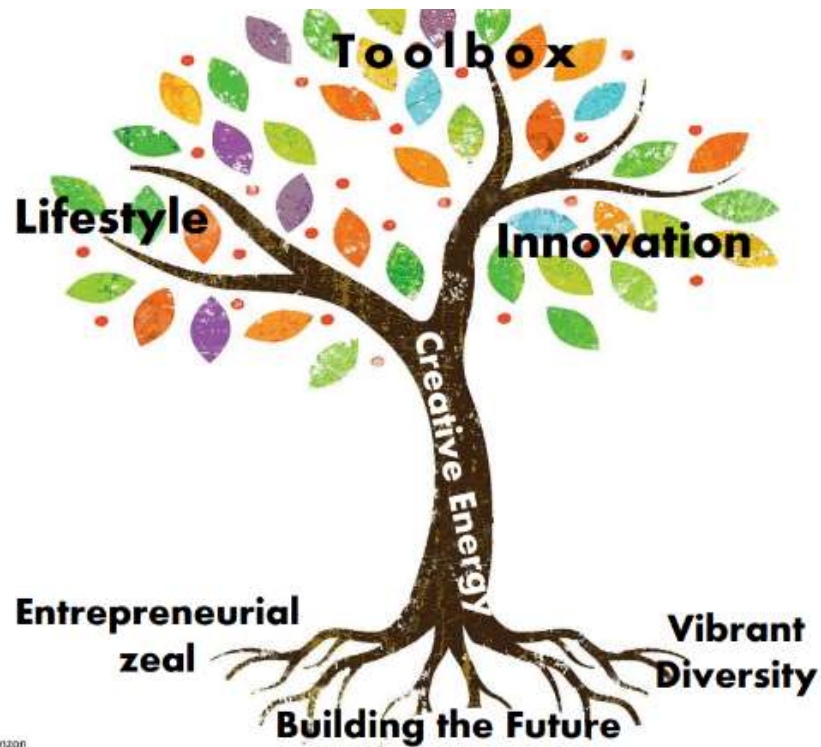
Ezekhez társul a fent már bemutatott különleges kulturális közeg elemei: a hierarchia megkérdőjelezése; a „hüpe”; a bukás, sikertelen próbálkozás elfogadása; a „képes vagy rá” attitűd.

Israel Branding Ecosystem

2. ábra: Izraeli branding ökoszisztéma

Forrás: Natanzon (2018)

3. ábra: Az izraeli brandépítés összetevői

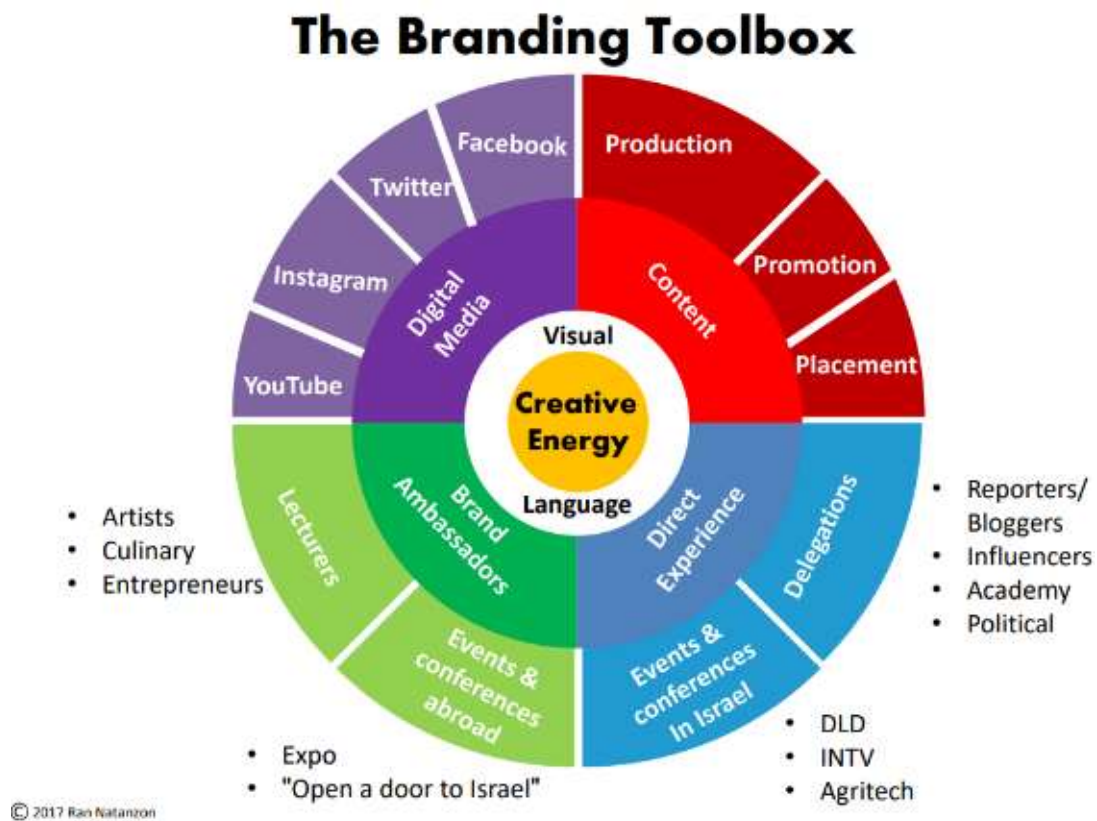
Forrás: Natanzon (2018)

Kormányzati szerepvállalás az innovációs márkaépítésben

Külügyminisztérium, Innováció és Márkamenedzsment, Média és Közügyek Divízió

Központi szereplő a Külügyminisztérium, amely nem turizmus-marketingként kezeli az országmárka építést, viszont a Turisztikai Minisztériummal szorosan együtt dolgozik. A Külügyminisztérium újabban létrehozta a „Creative Energy” márkát, míg a Turisztikai Minisztérium a „Land of Creation”-t. A Külügyminisztérium az innovációs országmárka kiépítését olyan eszközökkel támogatta, mint a „Startra kész Nemzet - Izrael gazdasági csodájának története” című könyv (Senor-Singer, 2011) számos nyelvre történő lefordításának finanszírozása. A Minisztérium legfontosabb feladatai a területen:

- Izrael országmárkája: stratégiai folyamatok kiépítése, a márka vizuális nyelvének megteremtése;
- márkastratégia szakpolitikai dokumentumainak megalkotása;
- a minisztérium hálózatának fejlesztése az izraeli innovációs ökoszisztémával, a kormányzati intézmények összekapcsolásának előmozdítása a csúcstechnológiai ágazat meghatározó szereplőivel;
- nemzetközi és izraeli innovációs trendek nyomon követése;
- a nemzetközi üzleti sajtó és média képviselőiből álló küldöttségek programjának kialakítása és figyelmük az izraeli innovációra való terelése;
- az Izrael márkáról szóló előadások megtartása kormányzati és üzleti szereplőknek, ezáltal a legfőbb kommunikációs panelek átadása.

4. ábra: Az országmárkázás eszköztára

Forrás: Natanzon (2018)

A Külügyminisztérium továbbá komoly hangsúlyt fektet kihelyezés előtt álló diplomatai felkészítési folyamatában arra, hogy az innovációs-gazdasági fókuszú országmárka építéshez a külszolgálaton lévők is hozzá tudjanak járulni későbbi állomáshelyeiken. Ezen felül az Izraelbe akkreditált külföldi szakdiplomataik figyelmét is igyekeznek a Külügyminisztérium által fontosnak ítélt programokra és szereplőkre ráirányítani. Eszközüik például innovációs tanulmányutak szervezése azzal a céllal, hogy a résztvevő diplomaták jelentéseikben számoljanak be az ország kimagasló kutatási és fejlesztési eredményeiről, közvetítsék az együttműködésekre való hajlandóságot és árnyalják az országról alkotott képet.

A rendezvények támogatása és nemzetközi küldöttségek meghívása, akár részvételük valamilyen formában történő támogatásával szintén az innovációs országmárkázás gyakorlatának eszköze. Ilyen például az ún. Start Tel Aviv Verseny, amelynek fő partnerei a Külügyminisztérium, az Izrael külképviseletei és Tel-Aviv Yafo város önkormányzata. Az évente a nagykövetségek és helyi partnereik által kiírásra kerülő pályázat olyan külföldi fiatalok jelentkezését várja, akik innovatív vállalkozói projekteket indítottak el, már rendelkeznek prototípussal és szeretnék részt venni egy teljes egészében finanszírozott közel egyhetes szemináriumon, amely a globálisan is jelentős DLD – Digital Life Design Festival eseményhez kapcsolódik (DLD, 2019).

A Külügyminisztérium nagy hangsúlyt fektet továbbá a különböző innovációs rangsorokban való szereplésre és az eredmények kommunikációjára is. A teljesség igénye nélkül ilyenek a Global Creativity Index (#3), a Bloomberg Innovation Index (#9), a Country Brand Index (#26), vagy a Happy Planet Index (#11). A Bloomberg a „Világ Leginnovatívabb Gazdaságai” 2021-ben megjelent rangsorában Izrael a világon az előkelő hetedik helyen szerepelt (Alster, 2021).

A Külügyminisztérium képviselőjének elmondása szerint fontos vezérelv, hogy az üzenetek emberarcúak legyenek, közvetlen élményt nyújtsanak a címzetteknek, hozzanak létre egyfajta párbeszédet – ne egyoldalú szlogenekként jelenjenek meg, partnerségek épüljenek, használják a mikro-marketinget. Kihívásként említi az ún. USP/ESP megtalálásának nehézségét, a platformok és partnerségek folyamatos fenntartását és bővítését és az érdeklődés fenntartását. (A USP a „unique selling proposition” kifejezés rövidítése, magyarul egyedi terméktulajdonságot jelent. A tömegeből való kiemelkedést segíti, az egyedi értéket, amely megkülönböztet. Az ESP az „emotional selling proposition” a USP felváltója, arra utal, hogy a választási döntéseket egyre inkább az érzések irányítják.)

Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Ügynökség (MASHAV) (Agency for International Development Cooperation)

Az izraeli Külügyminisztériumhoz tartozó Ügynökség az 1950-es évek óta tevékenykedik, kezdetben a fejlődő világban az éhezés, a betegségek és a szegénység technológia-transzferrel és képzések megtartásával történő enyhítésével foglalkozott. Napjainkban a MASHAV a fejlett világ számos országával is együttműködik, például hazánkkal és a visegrádi együttműködés további országaival is. A közelmúltban valósult meg a Nemzetközi Visegrádi Alap (IVF) pályázati kiírása startupok és inkubátorok részére egy izraeli tanulmányúton való részvételre (Külgazdasági és Külügyminisztérium², 2018).

Az Ügynökség programjainak jelentős részét Izraelben tartja, minden évben több száz fő részvételével, akik többsége életre szóló élményeket szerez és hálával gondol arra a tanulmányútra, amelynek kevés szabadidőt biztosító, sűrű és intenzív programját, a logisztikától a szakmai elemekig készen kapja. Már közvetlenül a Ben-Gurion nemzetközi

repülőtéren történő landolás után, a résztvevők első benyomásainak kialakulásától kezdődően a narratívát a MASHAV szolgáltatja, így hozzájárulva a tudatos országmárka építéshez. Azon fejlesztési programok, amelyeket az ország határain kívül, például Afrikában valósít meg az Ügynökség, szintén azt a pozitív képet erősítik, hogy Izrael világszínvonalú technológiájának és tudásának transzferével járul hozzá saját maga és nemzetközi partnerei fejlődéséhez. Ezek a képzések mindig kiváló alkalmat biztosítanak továbbá a „Land of creation” és a „Creative Energy” szlogenek elmélyítése mellett az arab-izraeli konfliktus izraeli álláspontjának bemutatására is.

Non-Stop City és Tel-Aviv Global – metropolisz régió

A városok és metropoliszok – az ökoszisztémák megvalósulásának alapvető földrajzi helyszínei – működése hét, hálózatokból, infrastruktúrából és környezetből álló alrendszerre épül. Az alrendszerek a kulcs funkcióihoz kötődnek. Tel-Aviv város jelentős hangsúlyt fektet mind a hét alrendszerre¹, amelyek közül a kommunikációt emeli ki jelen tanulmány, ugyanis a „Creative Energy” és a „Land of Creation” Külügyminisztérium és Turisztikai Minisztérium által koordinált szlogenek és köréjük épülő komplex promóciós stratégiák mellett az izraeli nemzetközi megítélés alakulásában erőteljesen jelen van a „Tel Aviv – Nonstop City” brand (Tel Aviv Nonstop City, 2021).

Az Önkormányzat definiálása szerint a város víziójának kiterjesztése jelenik meg benne – a globálisan leginkább meghatározó húsz metropolisz közé pozicionálják magukat. „Kompetitív identitásként” határozzák meg az innovációt és a „non-stop” karaktert, amelyek az élet minden területét áthatják, és hangsúlyozzák, hogy sokkal többről van szó, mint jól csengő szlogenek gyártásáról. A kommunikációs panelek és stratégiák elkészítése mellett valóban programokban és projekteken gazdag, négy fontos érték – pluralizmus, nyitottság, szabadság, innováció, városi kreatív energia – mentén megtervezett professzionális márkáépítést folytatnak. Egy márka alatt egyesítenek öt – nevezzük úgy, almárkát, amelyek önállóan is megjelennek számos kommunikációs anyagban és kampányban. Ezek: a „Jafói óváros (a világ legrégebben, megszakítás nélkül, ötezer éve üzemelő kikötője). Az Első Héber Város (a legelső város a világon, ahol a megújított héber, azaz az ivrit nyelven beszéltek). A Fehér Város (utalva az építészetre, a Bauhaus épületekre és a fehér vakolatokra). A Tel Aviv Gay Vibe (büszkék a meleg közösségek támogatására, a gay pride felvonulásokra, virágzó közösségeikre – az önkormányzati „tematikus strandok” sorában az ortodox és kutyás strand mellett „gay beach”-et kialakítottak, szivárvány színűre festett pergolákkal). És a Startup City.

A Tel-Aviv Global önkormányzati non-profit cég, a 2010-ben megfogalmazott kezdeményezés végrehajtója. Legfontosabb célkitűzése Tel-Aviv-Yafo város pozicionálása, mint nemzetközi üzleti központ, amely az innovációra specializálódott. Tevékenysége szerteágazó – rendezvényszervezés, online és offline promóciós kampányok lebonyolítása, okosváros projektek végrehajtása, szakpolitikai feladatok ellátása.

Innovációs területen egy Libary elnevezésű inkubátort is fenntart, amelyben a startup vállalkozások a piaci díjszabásnál jóval kedvezőbben bérelhetnek munkaállomást és vehetnek részt szakmai és közösségi eseményeken. Szervezetük külföldi szakértői és vállalati delegációkat fogad. Nem csupán kifelé fókuszálnak – az úgynevezett ITAY – Innovation Tel Aviv Yafo Model segítségével az önkormányzat és cégei 12 ezer foglalkoztatottjának munkáját helyezik új, inspiráló, kezdeményező és rugalmas keretrendszerbe. (ITAY, 2021)

¹ „Emberek” alrendszer; Üzleti alrendszer; Városi szolgáltatások alrendszer; Közlekedési alrendszer; Kommunikációs alrendszer; Vízgazdálkodási alrendszer; Energiagazdálkodási alrendszer.

Humanitárius országmárkázás – segítségnyújtás tudással és technológiával

Izrael kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy részt vállaljon a népeiséget súlyosan érintő válsághelyzetekre való felkészülésben és azok sürgős kezelésében. Katasztrófa-helyzetek, humanitárius krízisek kitörése esetén együttműködésben az Európai Unióval, az Egyesült Nemzetek Szervezetével és más helyszínen tartózkodó partnerekkel bekapcsolódik a sürgősségi segítségnyújtás, az élelmiszersegély, valamint a menekültek és a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyek segítésébe. Hozzájárulásuk különlegessége, hogy minden esetben a krízishelyzet megoldandó problémáira humán kapacitással és a legújabb katonai és polgári célú technológiai fejlesztéseik bevetésével, rendelkezésre bocsátásával állnak rendelkezésre. Nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a katasztrófa sújtotta területekre induló izraeli küldöttségek tevékenységét jelentős sajtóvisszhang övezze. A segítségnyújtó delegációkat legtöbbször koordináló szervezet az úgynevezett „Zaka” (Zihuy Korbanot Ason, azaz Katasztrófa Áldozatainak Azonosítása).

Két példát mutatunk be az elmúlt időszakból: (1) 2019. január 27-én indult brazíliai küldetésére az izraeli hadsereg polgári védelmi parancsnoksága által koordinált 130 fős küldöttség, hogy Bormidino városában a gátszakadás okozta katasztrófa következtében eltűnt mintegy 300 ember keresésében, a túlélők megmentésében részt vegyenek (Izraelinfo, 2019). Az izraeli polgári védelem és a Zaka legmodernebb eszközeinek bevetését Brazília elnöke is nagyra értékelte (Bolsonaro, 2019). (2) 2018. október végén 18-an elhunytak és további 35 fő megsérült Jordániában a Holt-tenger közelében, amikor az áradás elsodort egy középiskolás csoportot és tanár kísérőiket – néhányukat több kilométer távolságra. Jordánia kormányának kérésére Izrael hadseregének mentő-kereső elitalakulata helikopterekkel és orvos specialistaikkal, civil egységekkel kiegészülve segítette a küldetést.

Nem-kormányzati szervezetek (NGO-k) szerepvállalása

IWB – Innovation Without Borders csoport

Az „Innováció Határok Nélkül” informális, nem-kormányzati szereplő, de az állam által anyagi és immateriális eszközökkel támogatott ernyőszervezet. Jelenleg 39 ország Izraelbe akkreditált tudományos, technológiai és innovációs ügyekkel foglalkozó szakdiplomatait tömöríti. A rendszeres, térítésmentes vagy költségtérítés alapú, azaz teljes mértékben non-profit programok kiváló lehetőséget kínálnak a kapcsolatépítésre, továbbá minden ülést meghívott izraeli üzletemberek, innovációs szakértők, vagy kormányzati szereplők nyitnak meg előadásaikkal. A szervezet eseményeit jellemzően havonta, de egyre gyakrabban két-háromheti gyakorisággal szervezi. Az IWB az Izraelbe kihelyezett szakdiplomataik részére összegyűjti a legfontosabb külföldiek fogadó vállalkozói programokat és akceleratorokat. Lehetőséget biztosítanak továbbá minden ország kiküldöttjének, hogy személyes konzultáció keretében ismertesse saját, országra szabott igényeit az NGO menedzsmentjével. A tagság és a programokon való részvétel térítésmentes.

Startup Nation Central

Filantróp, döntően amerikai támogatók adományaiból fenntartott non-profit szervezet (Startup Nation Central, 2021), amely egyidejűleg szolgál üzletfejlesztési és országpromóciós célokat. A szervezetet egy zsidó származású amerikai milliárdos, Paul Singer alapította 2013-ban, miután elolvasta a Saul Singer és Dan Senor (Dagal, 2017) újságírók, geopolitikai szakértők által írt, 2009-ben kiadott, a „Startra kész nemzet. Izrael gazdasági csodájának története” című

bestsellert. Singer számos szervezetet támogat, amelyek döntően a fiatalok zsidó identitásának megerősítésén és frissen érkező bevándorlók beilleszkedésén dolgoznak. A bevándorlók gazdasági felzárkózásának és a csúcstechnológiai ágazatba való integrálásának törekvése hozzá kíván járulni a tizenötezer főre becsült mérnökhianyra. Emellett az Egyesült Államok vezető egyetemein tanuló nem feltétlenül zsidó származású diákok izraeli tanulmányútjait is anyagilag támogatja civil szervezeteken keresztül.

Az MIT – Massachusetts Technológiai Intézet (Massachusetts Institute of Technology, 2021) üzleti iskolájának például legalább minden harmadik hallgatója meglátogatja Izraelt. A Startup Nation Central jelentősen hozzájárul az „innovációs turizmus” fejlődéséhez is. Egyetemi hallgatóktól a nagyvállalatok újszerű megoldásokat, ötleteket és tehetségeket kereső küldöttségein át szakpolitikusokig és állami vezetőkig nagyszámú delegációk látogatnak az országba. A Központ a valóban hasznos és sikeres üzletfejlesztési tevékenységén keresztül tudatosan és kimondottan dolgozik Izrael pozitív nemzetközi megítélésén, és harcol az úgynevezett BDS, azaz a zsidókkal szembeni bojkott mozgalom ellen. (Pátkai-Hack, 2017) Célcsoportja talán a lehető legjobb választás – a legkiválóbb egyetemek hallgatói, politikusok és döntéshozók, üzletemberek – azaz már most, vagy közösségeikben a jövőben meghatározó véleményformálók. A szervezet tehát nemzetközi piaci folyamatok és kapcsolatok fejlesztésén dolgozik olyan módon, hogy az izraeli márképítés narratívái használja és tökéletesen illeszkedik a Külügyminisztérium stratégiájába és az országmárkázás partnerségi rendszerébe.

NoCamels és Israeli21C online portálok

A két legjelentősebb, angol nyelvű innovációs, kutatási és fejlesztési híreket és tudományos áttöréseket bemutató online portál a NoCamels és az Israeli21C. A Nocamels, azaz a „Nemtevék” márka az Izraellel és a régióval kapcsolatos sztereotípiákra válaszol már nevével is – a sokakban sivatagos és visszamaradott, háborús övezetként elképzelt térséget vibráló, üzletileg és tudományos a világ élvonalában teljesítő országaként mutatja be. Ugyan az „izraeli innovációk nemzetközi promóciója” a honlapon küldetesként leírva megjelenik, viszont számos cikknél az arra való utalás, hogy a találmány izraeli, gyakran csak egy bizonyos olvasási idő elérése, az érdeklődés felkeltése és az olvasó elismerésének megszerzése után kerül sor. Ez egyfajta tudatos stratégia (Nocamels, 2018), amelyet az online portál üzemeltetői megosztottak jelen cikk szerzőjével találkozájuk során a Raphael Recanati Nemzetközi Főiskola, Interdiszciplináris Központ (IDC) hertslyai kampuszán, amely a NoCamels portál alapítója és otthona (Asper Institute For New Media Diplomacy, 2021).

Az Israel21C és a Nocamels nagyon hasonló portálok, előbbi naprakész tartalmai azonban angol mellett spanyol nyelven is elérhetőek. Az Israel21C különlegessége, hogy anyagi ösztöndíjjal is támogatott „digitális nagyköveteket (Israel21c, 2021)” választ ki pályázat útján. A digitális nagykövetek olyan 18-25 év között észak-amerikai egyetemi hallgatók közül kerülnek ki, akik Izrael ügyei iránt elkötelezettek, kötődnek az országhoz, és a közösségi médiában végeznek heti néhány óra megtervezett promóciós tevékenységet, és vállalják a további követelmények teljesítését. A Nocamels portálhoz képest különbség, hogy nem rendelkezik egyetemi háttérrel, sokkal jelentősebb hangsúlyt fektet az izraeli-amerikai együttműködések bemutatására, és megjelennek kulturális, humanitárius és mindennapi élettől kapcsolatos témák is cikkeikben, online tartalmaikban.

Hybrid – Názáreti Inkubátor és Akcelerátor

Az izraeli csúcstechnológiai ágazatban ötezer-hatszáz arab mérnök dolgozik ma. A high-tech szcéna százhuszezer fős foglalkoztatotti számához képest ez alacsony és távol van az arab lakosság 20%-os arányához a teljes népességhez képest. Mivel az ország exportjának 42.3%-át a magas hozzáadott értékű vállalatok állítják elő, és a mérnökök, programozók körében munkaerőhiány tapasztalható, a gazdasági megfontolás is arra készíti a döntéshozókat, hogy az arab kisebbség integrációjának eszközeül használják fel az ágazatot.

A „The Hybrid” küldetése, hogy korai fázisú, izraeli arabok által indított startup vállalkozások fejlődését segítse. Minden évben nyolc projektet fogadnak be intenzív akcelerátor programjukba, és igyekeznek olyan érettségi fázist elérni a lehető legrövidebb időn belül, hogy a kockázati tőke befektetők érdeklődését is elérjék. Az elsődleges kritérium, hogy az alapítók között legalább egy arab származású személy legyen. A programban való részvételnek nincsen költsége, a non-profit szervezet továbbá nem szerez tulajdonrészt. Fenntartói a Gazdasági Minisztérium és háttérintézménye, a Kis-és Középvállalkozások Fejlesztési Ügynöksége (SBA, 2021), a hadsereg 8200-as elitalakulatának alumni szervezete. A szakmai támogatók és vállalkozói mentorok között olyan globális cégek izraeli leányvállalatának vezetői is megtalálhatóak, mint Dell-EMC és az SAP, a Microsoft – továbbá a Hapoalim kereskedelmi bank, az OurCrowd.

Ugyan nem a Hybrid az egyetlen olyan program Izraelben, amely az arab kisebbség társadalmi és gazdasági integrációját a startup ökoszisztémába történő betagozáson keresztül képzelel el – azonban kétségkívül az egyik legismertebb, az országban és azon kívül is. A kritikus hangok ennek megfelelően erősek – többen felróják az inkubátornak, hogy sokkal nagyobb zajt kelt, mint valódi gazdasági hatást, üzleti eredményeket. Azaz nagyobb hangsúlyt fektetnek arra, hogy bemutassák az izraeli állami szerepvállalást az arabok irányába történő tudástranszferbe, mint a valós fejlesztésre. Egyesek szerint vonzó a kirakat, de ami mögötte van, már sokkal szerényebb, és nincs határozott szándék többre. Igaz, hogy a program évekkel ezelőtt indult, mégsem lehet mérleget vonni, vagy pálcát törni felette, hiszen számos résztvevő projekt kifutásához még nem telt el elegendő idő. Emellett felmerül a sarkalatos kérdés, amely a cikk megírását ösztönözte – a márkázás hatásáról és visszahatásáról, a valódi teljesítményről és tartalomról, amelyre márkát lehet építeni, és a márkáról, amely valódi teljesítményt és új dolgok létrejöttét alapozhatja meg.

KamaTech – „haredi”, azaz ultraortodox zsidók integrálása a high-tech iparágba

Az ultraortodoxok körében jellemzően magas a munkanélküliségi ráta, körükben gyakoribb a szegénység, és alacsony a hozzájárulásuk a társadalom gazdasági javainak előállításához. Utóbbi nagyfokú elégedetlenséget vált ki a szekuláris és részben a mérsékelt vallásos többségi társadalomban. Az ellentét valós és gyakran hangot is adnak neki utcai tüntetések formájában, illetve a Knesset-ben és más demokratikus politikai platformokon. Az ún. „harediek” (az ultraortodox férfiak izraeli elnevezése, szó szerinti jelentése remegő, vagyis istenfélő ember) az államalapításkor rendkívül kevesen – hozzávetőleg harmincezen – voltak, a náci népiirtás kelet-európai közösségeiket súlyosan érintette. A fiatal szekuláris állam első miniszterelnöke, Ben Gurion megállapodott a vallási vezetőkkel a kötelező sorkatonaság alól mentességük és fejlődésük biztosításában. Az 1948 óta eltelt több mint 70 évben azonban a „harediek” a kiugróan magas fertilitási rátájuk révén nagy ütemben gyarapodtak. Körükben évi hat százalékos a népességnövekedés. (Gadó, 2014) Létszámuk 2017-ben átlépte az egymillió főt. Amennyiben csoportjuk az eddigi ütemben gyarapszik, úgy 2065-re az izraeli zsidóság

40%-át ultra-ortodox „harediek” fogják alkotni. (Sharon, 2018) Éves szinten jelenleg is tízezreket érint a katonai szolgálat alóli mentesség, ráadásul ezen férfiak közül legtöbben az életüket a Tóra és a Talmud tanításainak szentelik, ezért a nemzetgazdasághoz sem járulnak hozzá – ún. „jesivák”, hagyományos izraelita hittudományi főiskolák ösztöndíjas tanulói egész felnőtt életük során. A fenti adatokat látva egyértelmű, hogy egy ilyen nagy létszámú, dinamikusan bővülő közösség nemzetgazdaságba történő bevonása stratégiai kérdés. A tapasztalatok alapján elsősorban a közösség nő tagjainak bevonása lehet sikeres.

A KamaTech program harminc vezető csúcstechnológiai vállalat együttműködéséből jött létre, köztük olyan óriási multikkal, mint a Google, CitiBank, Intel, Microsoft, Checkpoint, Cisco, vagy IBM. Az Izraeli Kormány is csatlakozott a kezdeményezéshez és nemzeti szintre emelte azt, bevonta legnagyobb kutatóegyetemeit, így a Technion-t és a Jeruzsálemi Héber Egyetemet, továbbá ún. „joint venture-t” hozott létre az alapítókkal és anyagilag is befektet a programba. A három pillérből álló program kellően ambíciózus célkitűzéseit tekintve – 150 főt elitképző program keretében, 1000 főt pedig mentorokkal, rendezvények megtartásával és egyéb eszközökkel kívánják integrálni és a high-tech ipar aktív tagjaivá tenni. Ez önmagában még nem záloga az ultraortodoxokat startup vállalkozókká, programozókká, mérnökökké és üzletfejlesztőkké varázsló program sikerének. Mindazonáltal rendezvényei, versenyeinek pénzdíjazásai, nemzetközi – londoni és New-yorki programszakaszai, illetve tanácsadói testülete arra enged következtetni, hogy egy sokkal kevésbé hirdetett ultraortodox zsidókat megcélzó program több anyagi és szakmai befektetésben részesül, mint a názáreti, izraeli arabok integrációját zászlójára tűző Hybrid.

Koronavírus elleni küzdelem – az országmárkát erősítő és az exportot ösztönző globális kampánnyal

A kutatási, fejlesztési és innovációs ágazat Izrael, a Startup Nemzet gazdaságának motorja. Az ország exportjának több mint 50 százaléka származik a csúcstechnológiai iparágból. Jelentős foglalkoztató, adófizető, oktató, és a társadalmi felelősségvállalásból is kiveszi részét. A COVID-19 világjárvány ideje alatt a helyzet kezelésében is élvonalban járnak az izraeli kutatók és innovatív cégek. Kihhasználva az ígéretes kezdeti eredményeket, állami és piaci szereplők jelentős nemzetközi kampányt indítottak az izraeli COVID-19 innovációk népszerűsítése érdekében. A pozitív országmárkát erősítő bizonyos megoldásokat ingyenes, nyílt forrásúként elérhetővé tették, míg másokat üzleti alapon ajánlottak más országok kormányai és egészségügyi hatóságai számára.

Jól példázza az előbbieket Izrael Gazdasági és Ipari Minisztériuma és Egészségügyi Minisztériuma által szervezett „Technological Control of the COVID-19 Pandemic – The Israeli Test Case” című online előadás. Az esemény során bemutatták: a vírus drasztikus terjedésének megfékezését célzó korán bevezetett szigorú intézkedéseket; a Weizmann Intézet kérdőíveken alapuló, kitöréseket és gócpontok kialakulását előre jelző módszertanát; az ún. HaMagen (Pajzs) elnevezésű önkéntesen használható, fertőzettek útvonalát követő mobiltelefonos alkalmazást; és az Egészségügyi Minisztérium kontaktkutatáshoz használt programját. Utóbbi két digitális megoldás nyílt forráskódú fejlesztésének köszönhetően szabadon letölthető és tesztelés után korlátozásoktól mentesen és ingyenesen alkalmazható. Előbbieket tehát térítésmentesen elérhető járványkezelési eszközök, ugyanakkor bemutatkozott a Healthcare Israel elnevezésű kormányzati ügynökség, amely már üzleti alapon nyújt szakértői szolgáltatásokat külföldi kormányzati megrendelőknek. Az angol nyelvű online esemény, amelyre Izrael külképviseletei hívták meg a fogadó országuk állami szereplőt, több mint 500 szakértőt vonzott (Ministry of Economy and Industry Israel, 2021).

Izhar Shay korábbi izraeli tudományügyi miniszter hivatali ideje alatt nemzetközi online konferenciát kezdeményezett, amelynek keretében 18 ország állami vezetői aláírták a „Globális erőfeszítések a koronavírus elleni küzdelemben a kutatástól a gyakorlatig” c. szándéknyilatkozatot. Az esemény keretében a miniszter ismertette Izrael koronavírus világjárványhoz kapcsolódó támogatási programjait, majd felkérte a résztvevőket a kutatási eredményeik megosztására (NKFIH1, 2021). Az esemény központi eleme volt, hogy Izrael a nemzetközi összefogás kezdeményezője, ezzel is igyekezve növelni reputációját, imázsát.

Szintén állami szereplőket – kormányzati és nemzeti kritikus infrastruktúrák információbiztonsági főtisztviselőit (CISO - chief information security officer) célozták az Izraeli Nemzeti Kiber Igazgatóság (Israel National Cyber Directorate - INCD) előadásai és szakértői konzultáció, amelyeket a COVID-19 világjárvány okozta kihívásokkal való nemzetközi szintű küzdelem jegyében szerveztek (ICRC, 2021).

A külföldi állami szereplőket célzó eseményeken túl önkormányzatok számára is szerveztek olyan komplex programot, amely egyaránt szolgálja Izrael márkájának erősítését és csúcstechnológiai iparának exportját. Izrael egyik vezető, globális jelenléttel rendelkező (Tel-Aviv, New York, London) inkubátora, a SOSA, három hónapos online innovációs programot indított, amelynek célja az önkormányzatok által a COVID-19 humán koronavírus kihívásainak kezelésében alkalmazható technológiai megoldások bemutatása volt. Kiemelt területei az egészségügy, kiberbiztonság és védelem, intelligens városok, fenntarthatóság és jólét voltak (SOSA, 2021).

Az állami, akadémiai és non-profit szektor több szereplője is tematikus technológiai katalógusokat hozott létre – legalább annyira országmárka-építő, mint az értékesítést, exportot segítő eszközként. Érdemes megemlíteni az Izraeli Export Intézet kiadványát, amely számos területen, így a sürgősségi egészségügyi szolgáltatások, a fertőzés megfékezése, vagy a telemedicina területén ajánl üzleti alapon megoldásokat. Más kutatóegyetemekhez hasonlóan a Jeruzsálemi Héber Egyetem technológia- és tudáshasznosítási cége is online adatbázisban mutatja be az intézményben keletkezett szabadalmakat (Yissum, 2021). A Startup Nation Central non-profit szervezet új kategóriát hozott létre technológia és cégkereső platformján a koronavírus járvány elleni küzdelemben alkalmazható megoldásoknak kiemelése érdekében (Start-up Nation Central, 2021).

A nemzetközi hírekben megjelentek olyan pozitív imázst erősítő kezdeményezések, mint a Tikkun Olam Makers (TOM) által létrehozott Rapid Response Makers (RRM) nevű platform. Ennek keretében mérnökök, egészségügyi szakemberek és szoftverfejlesztők egészségügyi és orvosi infrastruktúrát, termékeket és szoftvereket tervezhetnek és gyárthatnak a COVID-19 világjárvány elleni küzdelem jegyében. A szervezet globális és nyilvános adatbázisában hozzáférhetőek arcmaszkok, lélegeztetőgépek és személyes higiéniai termékek sablonjai, tervdokumentumai (Surkes, 2020).

Az állami és a fejlesztői közösségek globális felelősségvállalásán túl nagyvállalatok felajánlásai is megjelentek a nemzetközi sajtóban. A jeruzsálemi alapítású gyógyszergyártó óriás, a Teva 6 millió, a koronavírus kezelésében hatékonynak bizonyult malária kezelésére használt tablettát adományozott az Egyesült Államoknak (The Jerusalem Post, 2020).

A pandémia kihívásaira válaszul magyar-izraeli viszonylatban is kiemelten jelentek meg a járványkezeléshez kapcsolódó legkülönbözőbb élettudományi, műszaki és eljárás innovációk. A Természettudományi Kutatóközpont (TTK) Gyógyszerkémiai Kutatócsoportja is részt vesz

abban a kutatási programban, amely az Oxfordi Egyetem, az angliai Diamond részecskegyorsító és az izraeli Weizmann Intézet kutatócsoportjának együttműködésében a SARS-CoV-2 koronavírus fehérjét gátolva kíván új lehetőségeket találni a COVID-19-fertőzés kezelésére. A konzorcium eredményeit a Nature Communications folyóirat közli, az eredményeket a lap egy szerkesztőségi cikkben is méltatja (NKFIH2, 2021).

Következtetések

Továbbra is igaz, hogy Izrael számára fontos politikai szerepe van az országmárkázásnak, és a „narratíva megváltoztatása” segíti a palesztin konfliktus nemzetközi megítélésében az országról alkotott negatív kép javítását. Egyre fontosabb azonban a gazdasági hatása, exportfüggő ország lévén pedig közel sem elhanyagolható a „made in”, Izrael vonatkozásában pedig sokkal inkább az „invented in” származási országjelzés.

Ma a legtöbben ugyanis Izraelt egy területében kisméretű, de gazdasági és katonai erejében annál jelentősebb országgént ismerik, amelyet minden évben sokezeren látogatnak meg tanulmányút keretében, hogy elsőkézből tapasztalják meg, amit a Startra kész nemzet című könyvben, vagy az interneten olvastak, illetve hogy kiaknázzák a számukra előnyös üzleti, együttműködési, tanulási lehetőségeket. Az állam kikiáltása után ahhoz, hogy mai állapotát elérje és ilyen ütemű fejlődésre legyen képes jelentősebb megtorpanás nélkül, az állam a leleményes vállalkozó taktikáját választotta - először hitesd el magadról, hogy képes vagy rá, és ha megkaptad a feladatot, az elvégzése közben beletanulsz, és sikerrel teljesíted.

Figyelemre és elismerésre méltó, ahogyan Izrael a branding eszköztárat is használatba véve a pandémiás helyzetre reagált. A kutatási-, fejlesztési és innovációs ökoszisztéma rendkívüli eredményekkel győzte le a koronavírust. Jól elhatárolhatóan a kifejlesztett technológiák egy részét nyílt forrásúként elérhetővé tették, ezek népszerűsítésére pedig állami szintű koordinációval nemzetközi (online) sajtónyilvános eseményeket szerveztek. Izrael pozitív országmárkáját és a startup nemzet hírnevét erősítették, ehhez társult a sikeres oltási kampányról szóló PR tevékenység is. A fejlesztések nagyobbik hányadát szintén jelentős állami üzletfejlesztő, exportpromóciós támogatással értékesítették – az izraeli high-tech ügyletek a legszigorúbb karanténidőszakok alatt is rekordokat döntöttek. Az ország exportjának közel 46 százalékát már korábban is a csúcstechnológiai iparág termelte ki, így erős alapokon építkeztek tovább, és az utazási korlátozások nem bénították meg az üzletkötéseket. Az izraeli high-tech vállalkozások 2021 első negyedében 5.37 milliárd amerikai dollár tőkét vontak be – három hónap alatt többet, mint 2017-ben egész évben. Kiemelkedik a kiberbiztonsági szektor, amely 2021 első negyedében önmagában 1.5 milliárd amerikai dollár értékű tőkebevonást ért el – alig kevesebbet, mint 2019-ben a teljes év során (1.8 milliárd amerikai dollár). Az izraeli kutatási-fejlesztési és innovációs ágazat tehát a politikai válsággal és világjárvánnyal terhelt időszakban nem csupán ütésálló volt, hanem nyomás alatt erősödött, és gyarapodott – ez pedig köszönhető a koordinált és intenzív, állami szereplők által is folytatott promóciós tevékenységeknek.

Az elmúlt időszak sikerei és ahogyan a koronavírus világjárványt is fel tudták használni az országmárkájuk építésére, arra enged következtetni, hogy Izrael számára nem fog veszíteni a jelentőségéből a „teremtés földje” szlogen. Számos izraeli jó gyakorlat mellett a nemzetközi megítélés javítása érdekében felépített összetett intézményi együttműködési hálózat és stratégia talán az egyik, ha nem a legértékesebb, így a magyar szakértők számára is javasoljuk a tanulmányunkban terjedelmi okok miatt madártávlatból bemutatott módszertanok mélyreható vizsgálatát és tapasztalatcserét célzó párbeszéd megkezdését izraeli kollégáikkal.

Források

- AFLALO Eti: Study confirms growing up with a silver spoon increases entrepreneurial tendencies https://www.calcalistech.com/ctech/articles/0,7340,L_3889995,00.html (letöltve: 2021. december 19.)
- ALSTER, Miriam: Israel ranked 7th most innovative country in the world for 2021; <https://www.i24news.tv/en/news/israel/1613044129-israel-ranked-7th-most-innovative-country-in-the-world-for-2021> (megjelent, 2021. február 11. letöltve: 2021. augusztus 07.)
- Asper Institute For New Media Diplomacy; <https://www.idc.ac.il/en/schools/communications/research/pages/asper.aspx> (letöltve: 2021. augusztus 3.)
- BOLSONARO Jair: Twitter bejegyzés <https://twitter.com/jairbolsonaro> (letöltve: 2021. augusztus 1.)
- CSIZMADIA Norbert: Geopillanat, L'Harmattan, Budapest, 2016, ISBN: 9789634141471
- DAGAL, Yuval: Start-Up Nation Central: Promoting Israeli innovation; <https://en.globes.co.il/en/article-promoting-innovation-1001172315> (megjelent: 2017. január 16, letöltve: 2021. augusztus 3.)
- DLD <https://www.dldtelaviv.com/2019/index.php> (letöltve: 2019. december 20.)
- FRIEDMAN, Thomas L.: The World Is Flat A Brief History of the Twenty-First Century Penguin, London, 2006, ISBN: 9780141034898
- GADÓ János: Izraeli ultraortodoxok: szellemi iránymutatók vagy élőszködők? <https://www.szombat.org/politika/izraeli-ultraortodoxok-szellemi-iranymutatok-vagy-eloskodok> (megjelent: 2014. március 03., letöltve: 2021. augusztus 5.)
- ICRC Blavatnik Interdisciplinary Cyber Research Center: Series of joint webinars: Life with COVID-19; https://en-cyber.tau.ac.il/webinars_covid19 (letöltve: 2021. augusztus 5.)
- Innovation Tel Aviv Yafo Model (ITAY); <https://www.tel-aviv.gov.il/en/Live/Community/Pages/InnovationTLV.aspx> (letöltve: 2021. augusztus 8.)
- Israel21c: Join our community! - Apply to be a Digital Ambassador for Israel!; <https://www.israel21c.org/apply-to-be-a-digital-ambassador> (letöltve: 2021. augusztus 3.)
- Israeli21C Uncovering Israel; <https://www.israel21c.org/> (letöltve: 2021. augusztus 1.)
- Izrael állam népessége 1991-2018; Central Bureau of Statistics Israel <http://www.cbs.gov.il/ts/IDa85549cfab112b/> (letöltve: 2019. január 14.)
- Izraelinfo: Izrael segítséget nyújt Brazíliának a gátszakadás katasztrófájában; <https://izraelinfo.com/2019/01/27/izrael-segitseget-nyujt-brazilianak-a-gatszakadas-katasztrofajaban> (letöltve: 2021. augusztus 1.)
- Kamatech; <https://www.kamatech.org.il/english/> (letöltve: 2021. augusztus 5.)
- KORDOVA, Shoshana: Word of the Day / Rosh Gadol: What Sort of Head Do You Have? <https://www.haaretz.com/word-of-the-day-rosh-gadol-1.5157404> (megjelent: 2012. szept. 07, letöltve: 2021. július 25.)
- Korfa – A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet kiadványa demográfiai kérdésekről; 2018. március XVIII. évfolyam 1. szám
- KSH1: Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalma országonként; http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_odmj001.html (letöltve: 2021. júl. 26.)
- KSH2: A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalma országonként, negyedévenként https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0066.html (letöltve: 2021. júl. 29.)
- KSH3: A külkereskedelmi termékforgalom forintban, országok szerint (2001–) http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qkt009b.html (letöltve: 2021. július 29.)
- Külgazdasági és Külügyminisztérium1: Stratégiai partnerségi megállapodások; <http://www.kormany.hu/hu/kulgzdasagi-es-kulugyminiszterium/strategiai-partnersegi-megallapodasok> (letöltve: 2021. augusztus 8.)

- Külgazdasági és Külügyminisztérium2: Felhívás: A Visegrádi Alap pályázati kiírása startupok és inkubátorok részére egy Izraeli tanulmányúton való részvételre; <http://tdf.kormany.hu/felhivas-a-visegradi-alap-palyazati-kiirasa-startupok-es-inkubatorok-reszere-egy-izraeli-tanulmanyuton-valo-reszvetelre> (megjelent: 2018. szeptember 27, letöltve: 2021. augusztus 04.)
- Map of Pre-1948 Palestine: Bunting's Cloverleaf Map, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/b-uuml-nting-s-cloverleaf-map-1581> (letöltve: 2021. 08. 01.)
- Massachusetts Institute of Technology <http://www.mit.edu/> (letöltve: 2021. augusztus 3.)
- Ministry of Economy and Industry Israel: How Israel Is Harnessing Technology to Control the COVID-19 Pandemic; <https://itrade.gov.il/netherlands/how-israel-is-harnessing-technology-to-control-the-covid-19-pandemic/> (letöltve: 2021. augusztus 7.)
- NATANZON, Ran Külügyminisztérium, Innováció és Márkamenedzsment, Média és Közügyek Divízióvezető „Brand Israel” c. előadása, Jeruzsálem, 2018 április 25.
- NKFIH: Nemzetközi összefogás izraeli kezdeményezésre a COVID19 ellen; <https://nkfi.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/nemzetkozi-osszefogas/> (letöltve: 2021. aug. 7.)
- NKFIH2 -Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal: Antivirális gyógyszerek a covid-19 elleni védekezés frontvonalában, <https://nkfi.gov.hu/hivatalrol/online-sajto/antiviralis-gyogyszerek> (megjelent, 2021. január 21, letöltve: 2021. augusztus 6.)
- NoCamels 2018: Interjúbeszélgetés 2018. márciusában a NoCamels szerkesztőivel és az IDC Hertslia Főiskola Kommunikációs és Üzleti Tudományok Tanszékének vezetőivel. NoCamels; <http://nocamels.com/> (letöltve: 2021. augusztus 1.)
- Number of scientists and researchers per 1,000 employed (full time equivalent) in comparison between countries 2019; <https://www.statista.com/statistics/264644/ranking-of-oecd-countries-by-number-of-scientists-and-researchers/> (letöltve: 2021. augusztus 01.)
- OECD Economic Surveys: Israel 2020; https://www.gov.il/BlobFolder/news/press_23092020_b/he/PressReleases_files_press_23092020_b_file.pdf (letöltve: 2021. július 28.)
- PÁTKAI M. – HACK P: Bojkott a zsidókkal szemben – A BDS mozgalom múltja és jelene; http://www.hetek.hu/hatter/201706/bojkott_a_zsidokkal_szemben (letöltve: 2021. aug. 1.)
- SBA: Array of flight branches; <https://www.sba.org.il/hb/MaofBranches/Pages/default.aspx> (letöltve: 2021. augusztus 5.)
- SENOR, Dan – SINGER, Saul: Start up nation; Hachette, USA, 2011, ISBN: 1455502391
- SHARON Jeremy: Haredi population tops one million; <https://www.jpost.com/Israel-News/Haredi-population-tops-one-million-521515> (megjelent: 2018. jan. 1, letöltve: 2021. aug. 5)
- SOSA: Build and scale your innovation tech ecosystem – advance innovation <https://www.sosa.co/government-and-city-innovation-programs/> (letöltve: 2021. augusztus 5.)
- Start-Up Nation Central – Building the bridge to israel innovatoin - <https://www.startupnationcentral.org> (letöltve: 2021. augusztus 1.)
- Start-up Nation Central: List of Companies related to Covid 19 https://finder.startupnationcentral.org/startups/search?list_1_action=and&list_1_tag=coronavirus (letöltve: 2021. augusztus 7.)
- Surkes, Sue: Israeli-created movement harnesses tech brains worldwide to fight coronavirus <https://www.timesofisrael.com/israeli-created-movement-harnesses-tech-brains-worldwide-to-fight-coronavirus> (megjelent, 2020. március 31, letöltve: 2021. augusztus 5.)
- Tel Aviv Nonstop City – The Brand Story; <https://www.tel-aviv.gov.il/en/abouttheCity/Pages/TelAvivBrand.aspx> (letöltve: 2021. augusztus 8.)
- The Hybrid: Way beyond acceleration - Raising Game Changers Who Build Daring Ventures <https://www.thehybrid.io> (letöltve: 2021. augusztus 3.)
- The Jerusalem Post: Teva donates potential coronavirus treatment to hospitals across the US <https://www.jpost.com/health-science/teva-donates-potential-coronavirus-treatment-to-hospitals-across-the-us-621688> (megjelent, 2020. március 21, letöltve: 2021. augusztus 6.)

- Total Immigration to Israel by Year <https://www.jewishvirtuallibrary.org/total-immigration-to-israel-by-year> (letöltve: 2021. július 28.)
- Új Szó Online: Keleti Ágnes három maradéktalanul boldog perce <https://ujso.com/kozelet/keleti-agnes-harom-maradektalanul-boldog-perce> (megjelent: 2007. július 28, letöltve: 2021. július 28.)
- WYLER, J.: Overview of Israel's venture capital landscape <https://www.ginsum.eu/overview-of-israels-venture-capital-landscape/> (megjelent: 2021. április 14., letöltve: 2021. július 29.)
- Yisum – List of technologies Covid-19; <http://www.yisum.co.il/technologies/covid-19/298251> (letöltve: 2021. augusztus 7.)